

KRONIKA

ŽMOGAUS VIENTISOS APIBRĖŽTIES PAIEŠKOS

1987 m. lapkričio 25 d. TSRS filosofų draugijos Lietuvos skyrius bei LTSR MA Filosofijos katedra surengė simpoziumą „Filosofija: žmogaus apibrėžties paieška“. Laisvoje diskusijoje dalyvavo Vilniaus, Maskvos ir kitų šalies miestų filosofai.

Atidarydamas simpoziumą LTSR MA Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto direktorius V. Lazutka kalbėjo apie šio mokslinio renginio temos aktualumą dabartinėmis sąlygomis. Diskusiją pradėjo simpoziumo iniciatorius LTSR MA Filosofijos katedros vedėjas J. Minkevičius. Pabrėždamas žmogiškosios problematikos platumą bei daugialypumą, jis kritiškai apžvelgė tarybinės filosofinės literatūros šiuo klausimu charakteringus bruožus, iškėlė reikalą atsakyti perdėto žmogaus aukštinimo bei idealizavimo ir kvietė problemiška svarstyti įvairiapusį žmogaus reiškimąsi gamtinės, socialinės — kultūrinės ir individualinės būties plotmėse, daugiau dėmesio skirti mokslo sukaupytą empirinių duomenų filosofiniam įprasminimui.

Plačiai apie žmogaus problemą filosofijoje kalbėjo V. Mežujevas (Maskva). Jo manymu, filosofija nuveikė nemaža, gvilddama žmogaus fenomeną. Suformuluoti fundamentiniai principai (humanizmo, istorizmo, racionalizmo), kuriais remiantis siekiama suprasti žmogiškąją realybę. Tačiau pastaroji esanti tokia prieštaringa, kad ir toliau žmogaus fenomenas liekų paslaptingas. V. Balkevičius (Vilnius) mėgino žmogaus prieštaringumo faktą aiškinti kovos dėl būvio dėsniu, priešingų pradų — gamtinio ir antgamtinio — sintezės pagrindu, bet jo koncepcija nesulaukė pritarimo, nes žmogiškosios realybės raidos dėsniai turi būti teoriškai rekonstruoti, o ne empiriškai atrasti. E. Kra-

uskas (Vilnius) siūlė daugiau tyrinėti žmogaus subjektyvumo, dvasingumo apraiškas, netapatinti žmogaus funkcijų su jo organizmo funkcijomis. H. Akopianas (Kirovakanas) vientisą žmogaus apibrėžtį vaizdavo kaip jo universalios, totalinės esmės konkretaus istorinio reiškimosi dialektinę analizę. A. Bilikas (Berdianskas) išvelgė tikrąją žmogaus būtį kultūroje, iš kurios daugybės reiškinų jis aptarė vieną — žmogaus juoką. Pasak A. Karaliaus (Vilnius), žmogaus pažinimas — tai jo santykių su pasauliu tyrinėjimas, kuris galės būti realizuotas su įvairių mokslų pagalba išliekant integraciniam filosofijos vaidmeniui. Vieno tokio santykio (nuosavybės), kaip žmogaus reiškimosi pamato, analizei buvo skirtas S. Arlausko (Vilnius) pasisakymas. Žmogiškąją realybę fakto ir vertybės, kausalumo ir laisvės aspektu nagrinėjo B. Kuzmickas (Vilnius). Žmogaus laisvę jis apibrėžė kaip šuolį į nežinią. Su šia mintimi nesutiko kai kurie kiti diskutantai, tapatinę laisvę su žinojimu, protu.

Kai kurie filosofai, patys negalėdami atvykti į simpoziumą, atsiuntė savo pranešimų tezes. Iš jų paminėtinos: O. Smirnovos — „Vientisos žmogaus apibrėžties paieška buržuazinėje kultūros filosofijoje“, E. Perevalovo (Uljanovskas) — „Žmogaus problema racionalizme ir iracionalizme“, S. Chonino (Kuibyševas) — „Gyvybinė veikla, kaip žmogaus vientisos apibrėžties filosofinė problema“, B. Karimovo (Taškentas) — „Marksinis žmogaus esmės apibrėžimas — žmogaus vientisos apibrėžties pagrindas“, A. Zavturo, V. Unguriano (Kišiniovas) — „Fizinė žmogaus reprodukcija ir jo vientisos esmės tyrimas: metodologinis aspektas“. Apibendrinamas diskusiją, simpoziumo pirmininkas J. Minkevičius pabrėžė nagrinėtos problemos neišse-

miamumą, išryškino jos vaisingo gvildenimo galimybę ne stebimojo, o marksistinio materializmo pagrindu ir pažymėjo filosofinės idėjos apie žmogiškosios realybės vientisu-

mą bei vieningumą didžiulę taikomąją reikšmę medicininai, pedagogikai ir kitoms žmogaus veiklos sritims.

C. Kalenda

PRANCŪZŲ PERSONALIZMO ISTORIJOS FILOSOFIJOS TYRIMAS

1987 m. gruodžio 28 d. Vilniaus valstybinio universiteto specializuotoje taryboje filosofijos mokslų kandidato disertaciją „Prancūzų personalizmo istorijos filosofija“ apgy-nė šios aukštosios mokyklos Filosofijos katedros asistentas Vytautas Radžvilas.

Disertanto nuomone, personalizmo, kaip vieno iš katalikybės modernizavimo variantų, temas formavo XX a. pradžios katalikybės krizė ir drauge katalikybės atsinaujinimo šaltinių paieška. Savo ruožtu personalizmo istorijos samprata traktuojama kaip bandymas restauruoti tradicinę krikščionišką istorijos teologiją, įtraukiant į svarstomų temų akiratį nuolat kintančias socialines ir istorines mūsų laikų realijas. Prancūzų personalizmo kūrėjai P. Landsbergas, E. Munjė, M. Nedonselis katalikišką istorijos filosofiją interpretavo kaip „personalistinės ir bendruomeninės revoliucijos“ pagrindą. Jų nuomone, ši programa turėjo garantuoti katalikybės „totalinį renesansą“ ir galiausiai tapti naujos humanistinės visuomenės, besiremiančios krikščioniškais vertybėmis, pamatu. Tokiam tikslui tinkanti istorijos koncepcija, anot personalistų, privalėjo remtis filosofijos, filosofijos ir mokslo „sinteze“, derinti religinį-dogmatinį ir mokslinį-kritinį požiūrį į istorijos procesą.

Prancūzų personalizmo istorijos filosofija buvo tarp pirmųjų katalikiškų doktrinų, nukreipusių žvilgsnį į savo laiką bei jo perspektyvas, todėl ir šiandien ji yra pavyzdys visai katalikiškai filosofijai. Be to, personalizmo idėjos yra katalikiškos hermeneutikos šaltinis (P. Rikioras), būtent per jas į katalikybės teologiją prasismelkė istorizmo principas. Visa tai rodo V. Radžvilo disertacijos

temos aktualumą. Iš karto pažymėsime, kad disertantas pasirinktą užduotį atliko sėkmingai.

Disertaciją sudaro įvadas, du skyriai, išvados ir literatūros sąrašas. Pirmas skyrius („Socialinės ir idėjinės prancūzų personalizmo istorijos filosofijos formavimosi prielaidos“) skirtas šios istorijos filosofijos susiformavimo sąlygų, teorinių ištakų analizei, rekonstruojamos pagrindinės konceptualinės problemos. Antrame skyriuje („Prancūzų personalizmo istorijos filosofijos metodologinės ypatybės ir teorinė problematika“) metodologiniu ir teoriniu požiūriu nagrinėjami pagrindiniai personalistų istorijos filosofijos bruožai.

Oficialūs oponentai disertaciją įvertino gerai. Filosofijos mokslų daktaras B. Kuzmickas pabrėžė disertanto gerą teologijos išmanymą. Tai esanti būtina kvalifikuoto katalikybės filosofijos tyrimo sąlyga. Docentei I. Gaidamavičienei imponavo kalbos sklandumas, dėstomų minčių nuoseklumas. Kiti kalbėjusieji nurodė, kad disertantas aktyviai dalyvauja publicistikoje, visuomenės diskusijose ir šitaip skleidžia savo tyrimo rezultatus (darbo mokslinis vadovas, prof. B. Genzelis), pažymėjo, kad disertacijos autorių iš kitų tarpo išskiria pagarba savo tyrinėjimo objektui (prof. E. Meškauskas), o prof. E. Nekrašas bandė užmegzti diskusiją. Visa tai rodo gerą disertanto filosofinę kvalifikaciją ir jo atlikto darbo aktualumą.

Mokslinė taryba vieningai suteikė V. Radžvilui filosofijos mokslų kandidato laipsnį ir rekomendavo disertacijos pagrindu išleisti monografiją.

A. Poviliūnas

INFORMATYVUMAS KAIP MOKSLO PAŽANGOS KRITERIJUS

Tą pačią dieną minėtoje taryboje filosofijos mokslų kandidato disertaciją „Informatyvumo principo metodologinis vaidmuo mokslinio tyrimo procese“ apgy-nė KPI Filosofijos katedros dėstytojas Albinas Plešnys. Mokslinis vadovas — filosofijos mokslų daktaras, profesorius E. Nekrašas, oficialieji

oponentai — filosofijos mokslų daktaras, profesorius R. Plečkaitis ir filosofijos mokslų kandidatas, docentas T. Sodeika.

Disertanto pasirinkta tyrimo sritis — pažintinės veiklos pažangos vertinimas — aktuali, kartu ir sudėtinga. Ypač keblus kriterijų klausimas. Gausioje literatūroje šia